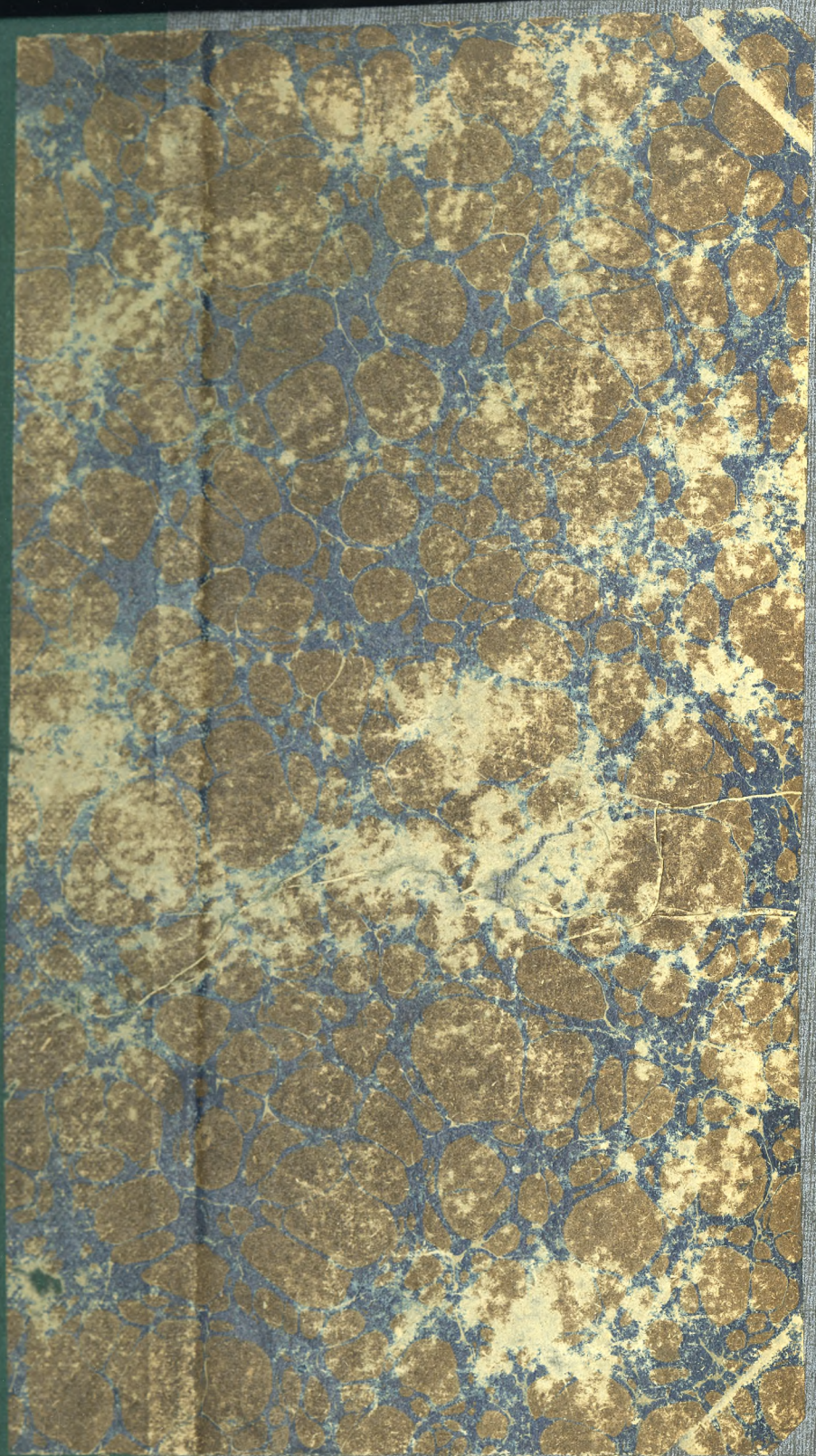

Politikai
röpiratok.

144.

144

1269

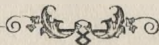
NEHÁNY SZÓ

SZ. ISTVÁN KIRÁLY

NAPJA

EGYETLEN NEMZETI ÜNNEPÜNK

ÉRDEKÉBEN.

3.

BUDAPEST.

NYOMATOTT A MAGYAR KIR. EGYETEMI KÖNYVNYOMDÁBAN.

1 8 7 3.

DE BAHAGI CEZA

Egyetlen nemzeti ünnepünk fényének, hatásának emelésére szentelvék e sorok.

A társadalom vezérférfiai a történet tanúsága szerint megragadák mindenkor az alkalmat, hogy az embereket az anyagiság folytonos nyomása alul időnként kiragadva, az életgondok által nyügzött szellem emelkedését előmozdítsák.

Erre legalkalmasb eszköznek mutatkoztak minden időben az ünnepélyek, azon látványos nyilatkozatu magasztos jelenetek, melyeknek gyújtó hatását a történet lapjai élénk színekben festik, melyek az emberiséget magasabb célja, nemesebb feladásának tudatára ébresztik, erkölcsi és kulturai érdekeik megismerése és azok utáni törekvésre buzdítják.

Vallás, társadalom, kormányok, jól felfogva saját érdekeiket, vetélkedve használják fel ezen hatalmas tényezőket az emberiség javára vagy saját céljaik elérésére.

„Az ünnepélyek a genius, a művelődési állapotok hatalmas fejlesztői, de egyszersmind azok hű reflexiói is.“

A corinthusi ünnepélyek vagy a középkor lovagjátékai egyrészt hű kifejezései azon korszakok szellemének, másrészt legalkalmasabb eszközei voltak, a harcias szellem, vitézség, testi erő és ügyesség kifejlesztésének.

Az egyház magasztos ünnepélyei, körmenetei, az élő hitnek ezen nyilvános confessiói, ha méltókép rendeztetnek, egyszersmind a vallás iránti kegyeletnek leg-hatásosabb emeltyüi.

Mit mondjunk azon imposans koronázási ünnepélyekről, melyekkel az uralkodók hatalmuk pályáját megnyitják, és népeikkel a törvényesség és alkotmányos hűség szent frigyét megkötik? Nem legalkalmasabbak e ezen ünnepélyek arra, hogy általok a korona tekintélye az uralkodó iránti pietás, törvénytisztelet és egyéb hazafias polgári erények ujra éledjenek?

Az ünnepélyek kora még nem járt le; ezeknek várázsa az emberi szellem fejlesztésére és irányzatára mindenütt nagy ügyesség és sikerrel használtatik fel ma is.

A legegyszerűbbeknek látszó, sokak által kicsinyelt lövész- és dalárünnepélyek az egyesülési eszme nagyszerű nyilvánulásai. S a német haza különböző részeiben évtizedek óta hatalmasan működő ily ünnepélyek nem kis befolyással voltak Németország legújabb diadalaira, egységi vívmányaira.

A polgári társadalomban évek óta meghonosult, kisebb nagyobbsterü, s a világtárlatokban kulmináló kiállítások, nem a tudomány, ipar és művészet ünnepélyei-e, melyekkel a világ leghatalmasabb nemzetei versenyezve akarják kultur állapotaikat feltüntetni, és buzdítólag hatni az elmaradottakra?

Minden műveltebb népnek megvannak nemzeti ünnepélyei is. S ha azok többnyire vallásos jelleggel bírnak, ennek oka abban rejlik, hogy a nemzeti cultura Európában mindenütt a vallás egise alatt fejlődött ki, s azokban a nemzeti megalakulás vagy újjászületés emlékéét ünneplik.

Hazánkban is létezik egy nemzeti ünnep, mely jól felhasználva, kellően rendezve, igen alkalmas lenne arra, hogy általa a vallásosság mellett a korona iránti pietás, a törvények iránti hűség, hazafiasság, a hazánkban lé-

tező különböző centrifugal elemek összetartása, a magyar nemzetiség emelése, cultur állapotaink, s az ország fővárosának specialis érdekei nagy mértékben előmozdittassanak.

Értjük sz. István király ünnepét, melylyel ugyan minden vallásu és nyelvű népe e honnak bizonyos nemével a kegyeletnek foglalkozik, de a kegyelet nem nyilatkozik kellő tényekben, s a legjobb alkalmat nem használják fel a jelzett vivmányok elérésére.

Ez ünnepély iránti érdekeltség felköltése, hatásának emelésére alkalmas módok és eszközök megbeszélése valóban szükséges.

Ha sz. István király ünnepét mint nemzeti ünnepet tekintjük, az úgy, a mint jelenleg megtartatni szokott, tovább nem maradhat, mert a nemzeti ünnepnek a nemzethez méltónak kell lenni. Ezt kívánja a nemzeti műveltség, ezt az üdvös hatás, mely a jól rendezett ünnepélyek eredménye; ezt nemzeti öntudatunk és önállóságunk, s főleg a történeti multak iránti kegyelet.

Noha első sz. királyunk műveit az újabb kor sok tekintetben lényegesen átalakította, az alkotó iránti kegyeletünknek nem szabad megszűnni soha. A nemzeti műveltség egyik legkitünőbb bizonyítványa az ősi dicsőség méltánylása. „Azon nemzet, mely multját nem tiszteli, jövőjét sem biztosítja.“

Hogy az ősök kegyelete nagy súlyt fektetett ez ünnepre, mutatja ezt egy 650 éves törvény II. András királyunk I. törvényczikke*), melynek értelmében maga

*) A. I. „Statuimus, ut annuatim in festo S. Regis, nisi arduo negotio ingruente, vel infirmitate fuerimus prohibiti, Albae teneamur solennizare.“

a király sz. István ünnepére Székesfehérvárra megjeleni, s ott törvényt vagy igazságot szolgáltatni is tartozott, ha őt betegség vagy fontos országos dolgok nem akadályozták, ily esetben a nádornak kelle őt helyettesíteni.

A hol a király megjelent, ott nem hiányozhattak az ország zászlócai, a főpapság, a főnemesség, de sőt, lehet képzelni, hogy a hű magyar népnek hány vitéz ivadéka, a királynak hány hű jobbágya jelent meg szintén e nagy és fényes nemzeti ünnepélyen, hol hitet, hazafiságot, lelkesedést szívott magába; s haza menve, a részvétellel érdeklődő családot, a kíváncsi szomszédot s a fejlődő kis unokákat évek hosszú során át mint buzditák a sz. István ünnepén látott és hallott dolgok elbeszélésével.

Székesfehérvár fénykorával sz. István ünnepének országos fénye is letűnt, de nem tűnt le emléke jelentősége.

Századok mulva dicső királynénk Mária Terézia kegyelete által azt újra feltűnni látjuk.

Erre alkalmat nyújtott szt. királyunk jobb kezének Ragusában történt feltalálása. A szt. Jobb, Pray szerint, az annak tiszteletére szt. László által épített, hasonnevű apátságból, a mohácsi vész előtt az országban létező egyéb drágaságokkal együtt, a király parancsa következtében Budára hozatott, honnan a török foglálás után valószínűleg mint hadi zsákmány jutott a török rablók birtokába, kik azt becsesebb ékitményeitől megfosztva, dalmát kereskedőknek adták el.

Hallatszott már régebben, hogy a ragusai domonkosok templomában létezik sz. István ereklyéje, de Mária Terézia volt az, ki azt felkerestette, s onnan visszaszerezte s a magyar nemzetnek ajándékozta.

Midőn a szent ereklye Bécsből Budára hozatott, a magyar nemes testőrség kísérte azt le. Az ősi emlékeken a nélkül is vallásos kegyelettel csüngő magyar nép az ereklyét útjában mindenütt diszben, zászlókkal fogadta. Budán is ritka ünnepélylyel, ágyúszó, harangok zúgása és trombiták harsogása közt fogadtatott az összesereglett egyházi, világi és katonai notabilitásoktól, és egy tengernyi néptömegtől.

Ez időtől fogva sz. István király ünnepei újra emlékeztettek Székesfehérvár fénykorára. Részt vett azokon a király helytartója, az ország főurai közül számosan, a legfőbb királyi hatóságok, főtörvényszékek, a hadsereg főtisztjei, az egyetem és a fővárosok tanácsa, valamenynyi plébánia lelkészsége, a czéhek zászlóik alatt, a tanuló ifjuság és a messze vidékről ide sereglett ájtatoskodók serege.

Az egyházi ünnepélyt többnyire az ország hercegprimásai vagy azok helyettesei vezették.

Mária Terézia hosszú diesteljes uralkodása elég alkalmas volt arra, hogy sz. István ünnepélyei az előirt rend szerint meghonosuljanak; s habár az akkori viszonyokhoz mért, s az udvari etiquettehez csaknem hasonló ereű szabályok majdnem lehetlenné tévék, hogy az ünnepély rendjébe a szellem vagy a honszeretet találékonysága több életet és hatást önthessen; mégis elmondhatjuk, hogy azok országos ünnep jellegével birtak, kellő méltósággal folytak le, és a vallásosságot ép úgy mint a hazafias erényeket nem kis mértékben előmozdították.

Későbbi időkben a figyelmes szemlélő nem előnyös változásokat vehetett észre. A negyvennyolczadiki szomorú idők, a régi állami társadalmi viszonyok felbom-

lása, ez ünnepélyre is káros visszahatással volt, de ennek bővebb fejtegetése nem lenne ildomos.

Az ötvenes években, midőn a magyar önállósága elvesztése feletti bánatában, nemzeti léte veszélyei közt a történeti multra gyakrabban visszatekintett, és elmerengett az éji homályba letűnt régi dicsőség napjairól: egy derengő reménysugárként tünt fel előtte az egyház által megőrzött ünnepe első sz. királyának, jól esett látni a történeti multnak ezen kegyeletes emlékét, jól esett hallani az ősi magyar sz. éneket:

Dicsőséges sz. jobb kéz,
Melyet magyar óhajtvá néz.
Dicsősége népünknek,
Nagy öröme szívünknek.

E sz. hangok hallattára minden magyar keblét megszállotta a hazafias remény, a nemzeti feltámadás vigasztaló reménye, melynek a költő e pár szóban adott kifejezést. „Él magyar, áll Buda még!”

Az ország főemberei, épugy mint népe bizalommal csoportosult az ország főpapja körül, ki nagy nevű elődeiként közbenjáró lőn az uralkodó és a nemzet között.

1860-iki sz. István napja volt azon nemzeti ünnep, midőn az alkotmányos önállóságért kürdő hazafiak nagyszerű manifestatióban nyilváníták, hogy a magyarban él a nemzeti öntudat, az alkotmányossághoz hű, törhetlen ragaszkodás.

Ekkor történt, hogy a lelkesült néptömeg az ünnepélyt vezérlő ősz bibornoknak, az ünnepély befejezése után valóságos diadalmenetet rendezett.

A nemzet, jó királya bölcsesége folytán, pár hétre rá visszanyerte féltett alkotmányos jogait. Sz. István ünnepei azonban, noha a magyar püspöki kar az alkot-

mánydiadal emlékére egy igen diszes és értékes új ereklyeszekrényt készítettett nemes érzeből, lassankint ismét visszaestek egyszerűségükbe, és a nemzeti nagy nap ünnepélyei a lehető minimumra reducáltattak.

Évről évre vasuti hirdetmények tudatják a közönséggel a külön vonatoknak Budapestre indulását sz. István napjára, de ha az ide érkező ezrek a főváros nagyszerű emelkedésének szemléletében nem találnak kárpótlást, az ünnepélyen látottakkal meg nem igen elégedhetnek, a mit csodálni nem lehet, ha meggondoljuk, hogy az utóbbi évtizedek óta, mindig egy és ugyanazon rég megállapított, sokban a viszonyok változása miatt kivihetetlen program szerint minden rendezőség közbejövetele nélkül folyt le az ünnepély.

Keressük ennek okát a magasztos iránti lelkesültség hiányában? nincsenek-e nálunk rendező szellemek, vagy talán ezeknek nincs joguk a hozzászóláshoz? Eszmeszegénység vagy a kivitelbeni hanyagság-e hibánk? eldönteni nem érezzük magunkat hivatva. De kötelességül tekintjük egy két eszme megpendítését, melynek kivitele által sz. István ünnepét rég nem látott fényűvé lehetne tenni.

Van hazánknak a sz. jobbon kívül még egy nevezetes ereklyéje sz. István királytól, melyen annyi szent érzet és ragaszkodással csüng minden magyar, mert jelentőségéhez a nemzetjelene, multja és jövője van fűződve, melynek hitelességét senki kétségbe nem vonta, melyet katolikus és nem katolikus, magyar, német, szláv és román, mindannyi magáénak vall, mely mindannyit egyesíti.

Ezen sz. ereklye egy ódon vasládába rejtve, egy néma üregben alussza hosszú álmát ős Buda várában,

létezését majd el is felejtjük. Nincs is számára onnét feltámadás, hacsak előbb meg nem nyílik egy fejedelmi sir, „melyet népek vesznek körül, s az ember millióinak szemében gyászköny ül“.

Ily áron e sz. ereklyét látni nem kívánja soha senki.

De sokan ismerik annak varázshatását, egy pillantás reá, és megemlékezünk a nemzet első és utolsó királyára, végig fut agyunkban ezredéves története hazánknak, dicső és gyászos napjaival.

E sz. ereklye megdicsőítő fénnyel veszi körül az uralkodó felkent halántékát, s emlékeztet az esküre, mely a királyt a nemzettel összeköti, emlékezetünkbe juttatja az uralkodó fönségét, hatalmát és sérthetlenségét, azon tekintélyt, mely nélkül kormányozni monarchicus országban nem lehet

A korona az, melyet szent István első királyunk apostoli buzgalmainak, fejedelmi hőlcseségének köszönünk, melynek sz. varázsa bűvös erővel vonzza magához az ország minden népeit. Emlékezzünk csak vissza 6 év előttre, a koronázás napja az utolsó időig bizonytalan volt, mégis annyi nép tódult össze Buda várában, hogy két napon át nem voltak képesek a koronázási jelvényeket az egész népnek megmutatni.

Megható volt az agg férfiak szemében az öröm és megilletődés könnyűit ragyogni látni, és boldogságát azoknak, kik e korona közelébe jutottak.

Ezen sz. koronát és a többi országos jelvényeket lehetne felhasználni arra, hogy sz. István ünnepe megnyerje egyszerre nemzeti jellegét, és azon fényt, azon hatást, melyet semmi más módon elérni nem lehet, ha tudnillik a mondott ünnepnapon ő felsége és az ország engedelmevel a sz. jobbon kívül, az országos klenodiu-

mok is körülhordoztatnának és közszemlére kitétetnének.

Ezen rendszabály magával hozná, hogy az így országossá vált ünnepélyen részt vennének a korona tanácsosai, a zászlós urak, a törvényhozó testületek, a koronaőrök, különböző testületek, s mindazok, a kik a vallásosság, a hazafiság, a korona őszinte barátai.

Az ünnepély rendezését egy állandó, a kormány, a főváros és az egyház megbizottaiból összeállított rendezőségre kellene bízni, mely a megkészített ünnepély diplomatikai rendjét felsőbb helybenhagyás végett fe'terjeszteni, a többiben szabadon hagyott intézkedéseit pedig a hatóságok melegen támogatnák.

A kormány nem vonhatja meg támogatását, ha a koronáról s egy országos ünnepélyről mint kulturai tényezőről van szó.

Az utolsó koronázási ünnepélyek alkalmával egy diplomata, az ünnepély hatása alatt a látottak feletti tetszését azon szavakban nyilvánítá, hogy Budapesten kelet fénye a nyugati civilisatióval szövetkezett.

Igaz, hogy sok van nálunk egyáltalában, a mi fajunk keleti származását beszéli ma is, de sz. István óta a nyugoti civilisationak is kaput nyitott, és befogadni, meghonosítani törekedett a műveltebb népek vivmányait, s ha még nem is állunk egészen azon kulturnépek sorában, melyek minden irányban terjesztik a tudomány, ipar és művelődés világát, de azért egy bizonyos irányba mi is terjesztői lehetünk a civilisationak. A mondott ünnepély jól felhasználva hatalmas eszközül szolgálna művelődési állapotaink feltüntetésére és ez által való hatás előidézésére. De más tekintetben a demokratikus szélsőségek, gyökeres. felforgatások felé

hajló társadalmi irányzatok ellen is hatalmas ellenszer gyanánt szolgálhat az, ha a kormány a történeti multak emlékeit conserváló mozzanatokot illően támogatja.

A fővárosi polgárzat bizonyára szintén érezi saját hivatásszerű feladatát a kebelében kifejlesztett ipar, művészetek, tudomány, finomabb izlés, a társadalmi kényelem minden szép és hasznos mozzanatai által a legnagyobb mérvben hatni, s az ország minden részét a központ felé vonzani.

Hasonlók a fővárosok a nagy gyárakhoz, melyek az országból magokba fogadott nyers erőket és anyagokat feldolgozva és megfinomítva, használható alakban adják vissza a közművelődésnek. Ez lenne legalább hivatásuk, nem pedig, a mint sokszor történni szokott, az erkölcsi érdekek romjain virágoztatni fel az anyagi érdekeket. Kell tehát a fővárosnak is megragadni az alkalmat, hogy az országos ünnepélyek által ily irányban hathasson. A vallás, a tudomány, a művészetek és ipar polgáriassító hatásának czélszerű felhasználása a legnagyobb mértékben rendelkezésére áll.

Rendezhetne ez alkalomra mindenféle kiállításokat; az egyletek ünnepélyes közgyűléseket; zenészeti és színházi ingyenelőadásokat, alkalmi darabokkal; a lövöldék, dalár-, tornász, tűzoltó stb. egyletek országos összejöveleteket, regattákat stb. Ha a főváros saját érdekeit felfogja, még némi költségektől sem fogna visszarettenni, melyet az érkező vendégek úgy is busásan megtérítenének.

Bár ezen rég táplált óhajunk nyilvánítását a kath. autonomia megalakulásának idejére akartuk halasztani, hogy mintegy ennek legyen ünnepélyes felavatása s kifejezése az ujjáalakulás feletti nemzeti és vallásos öröm-

nek. De egy nevezetes körülmény kényszerít, hogy előbb nyuljak a dologhoz. E körülmény a bécsi világkiállítás; a világ minden részéről szomszédságunkban időző idegenek közül valószínűleg igen sokan fogják fővárosunkat is meglátogatni, s talán legtöbben azon időben, midőn tudomásukra fővárosunkban a nemzeti ünnep, sz. István király napja, szokott megületni.

Nem áll-e érdekünkben, hogy a nemzeti ünnepély a művelt világ előtt méltókép folyjon le, azaz oly módon, hogy abból ne szegénységünk tűnjék ki, hanem művelődési állapotunk hűen legyen abban visszatükrözve ép úgy, mint a nemzeti szellem, művészi felfogás, finom izlés, hazai történet, szokások stb.?

„Az ünnepélyek, a geniusz, a művelődés hatalmas fejlesztői, de egyszersmind annak reflexiói is.“

A felhozott eszme keresztülvitele fog valószínűleg nehézségekre akadni, de, hogy e nehézségek komolyak, legyőzhetlenek legyenek, azt hinni alig merjük.

A sz. koronát oly nagy gonddal elzárni és szigorúan őrizni, ma már csakis a korona is a hozzácsatolt emlékek iránti pietásból történhetik, de nem azon aggodalmak miatt, melyek a középkorban az uralkodókat a korona elidegeníthetése miatti rettegésben tarták.

A korona ma már el nem vesztet, ha az évenként egyszer, a koronaörök, a főváros s az ország felelősége mellett nyilvános tisztelet tárgyává tétetik. Sőt, ha a korona létezése és ugyanazonossága évről évre meg-hitelesítettik, az a megnyugvást a királyban és nemzetben jobban biztosítja, mintha csak azt tudjuk, hogy az, az utolsó koronázás alkalmával még megvolt.

A hivatalos leletet a korona tanácsosai közül egy, mint a király helyettese, a hercegprimás, a koronaörök és a királyi tábla küldöttei, elég hitelesen eszközölthetik.

Azt sem hihetjük, hogy az ezen ünnepély által szépen fejlődhető nemzeti szellemnek némely nem őszinte barátai, a fejedelmet ezen, a korona és nemzet javára nagy befolyással bíró ünnepély pártfogásától elidegeníthessék, sőt ellenkezőleg reményljük, hogy a fölhozott eszmék legtöbb részről a legnagyobb rokonszenvvel fognak találkozni, és befolyásos körökben érdemleges pártfogásra méltatni.

Többet is lehetett volna e tárgyról elmondani, de e néhány lap elégséges lehet arra, hogy az eszme, mely valószínűleg másokat is foglalkoztatott, alkalmas időben közzététessék, a nemzetnek megszívlelés, a kormánynak pártfogás végett figyelmébe ajánltassék.

A nyilvánosságra lépett eszme sokoldalú bírálóknak teszi ki magát; kívánatos is, hogy minél többen hozzájáruljanak.

E néhány sorban nem akartunk valami tökéletes egészet állítani össze, csak az első követ akartuk oda-gördíteni egy nagyszerű nemzeti emlékoszlop felállításához.

